

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 1518/2022
17.11.2022. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа, Татјане Матковић Стефановић и др Драгише Б. Слијепчевића, чланова већа, у правној ствари тужиоца „АА (... . company ...)“ Švajcarska, ..., ..., регистарски број ..., чији је пуномоћник Оливер Глишић, адвокат из ..., против туженог Друштво за истраживање, производњу, прераду, дистрибуцију, промет нафте и нафтних деривата и истраживање и производњу природног гаса „Нафтна индустрија Србије“ АД Нови Сад, чији је пуномоћник Немања Алексић, адвокат из ..., ради накнаде штете, вредност предмета спора 10.968.612,60 US долара, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 6613/21 од 30.03.2022. године, у седници већа одржаној дана 17.11.2022. године донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДА СЕ пресуда Привредног апелационог суда Пж 6613/21 од 30.03.2022. године и пресуда Привредног суда у Новом Саду П 890/20 од 21.04.2021. године и списи предмета **ВРАЋАЈУ СЕ** првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Новом Саду П 890/20 од 21.04.2021. године, у ставу првом изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца да се обавезе тужени да му на име накнаде штете због неовлашћеног држања ствари и нафтних деривата и то безоловни бензин БМБ 95 (ЕН 228) у количини од 5.047,72 тоне, екстра лако лож уље – ЕЛ у количини од 2.796,39 тона, еуро дизел (ЕН 590) у количини од 128,84 тоне, мазут у количини од 3.755,53 тоне, ВГО (ВГУ) у количини од 4.000,00 тоне за период од 09.10.2006. године до 08.07.2020. године исплати износ од 7.452.751,74 америчких долара (у динарској противвредности 741.926.652,64 динара по средњем курсу НБС на дан подношења тужбе) у виду измакле користи у висини законске затезне камате (до 2012. године једнака домицилној, а након тога домицилна + 8%), за период од 09.10.2006. године до 08.07.2020. године по утврђеним ценама нафтних деривата од дана 11.07.2019. године са законском затезном каматом у висини референтне / основне каматне стопе коју прописује и/или примењује приликом спровођења главних операција Централна банка земље домицилне валуте увећане за 8 процентних поена, почев од дана подношења тужбе па до коначне исплате; износ од 3.515.860,91 америчких долара (у динарској противвредности 350.006.414,69 динара по средњем

курсу НБС на дан подношења тужбе) у виду обичне штете, израчунату као разлику у ценама предметних нафтних деривата за период од дана 11.07.2019. године до 08.07.2020. године са законском затезном каматом у висини референтне / основне каматне стопе коју прописује и/или примењује приликом спровођења главних операција Централна банка земље домицилне валуте увећане за 8 процентних поена почев од дана подношења тужбе па до коначне исплате. У ставу два изреке, обавезан је тужилац да туженом накнади трошкове парничног поступка у износу од 915.180,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 6613/21 од 30.03.2022. године, у ставу првом изреке, делимично је одбијена као неоснована жалба тужиоца и потврђена пресуда Привредног суда у Новом Саду П 890/20 од 21.04.2021. године у ставу један изреке. У ставу два изреке, делимично је усвојена жалба тужиоца па је преиначено решење о трошковима поступка у ставу два изреке и обавезан је тужилац да туженом накнади трошкове парничног поступка у износу од 579.180,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате и одбијен је захтев парничних странака за исплату трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне другостепене пресуде, пуномоћник тужиоца је изјавио благовремену и дозвољену ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. ЗПП и због погршене примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона парничном поступку („Службени гласник Републике Србије“ број 72/11 ... 18/20) и одлучио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку доношења другостепене одлуке није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона парничном поступку, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Основани су ревизијски наводи да је у доношењу другостепене пресуде учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. а у вези члана 387. став 1. тч. 3. ЗПП, јер су постојали законски услови за укидање првостепене пресуде од стране другостепеног суда.

Предмет тужбеног захтева је накнада штете због неовлашћеног држања ствари нафтних деривата и то на име изгубљене користи износ од 7.452.751,74 америчких долара, за период од 09.10.2006. године до 08.07.2020. године, у висини законске затезне камате по утврђеним ценама нафтних деривата од дана 11.07.2019. године са законском затезном каматом од дана утужења, као и износ од 3.515.860,91 америчких долара на име стварне штете израчунате као разлику у ценама предметних нафтних деривата за период од дана 11.07.2019. године до 08.07.2020. године са законском затезном каматом од дана утужења, а у укупном износу од 10.968.612,60 америчких долара.

Према утврђеном чињеничном стању правноснажном пресудом Привредног суда у Новом Саду П 4419/2010 од 02.03.2012. године утврђено је да је тужилац власник и без икаквих терета тачно одређене врсте и количине нафтних деривата, који

се налази у Рафинерији Нови Сад под царинским надзором, те је тужени „НИС“ АД Нови Сад обавезан да преда тужиоцу исте. Тужилац је као извршни поверилац покренуо извршни поступак ради принудног извршења досуђених покретних ствари против туженог као извршног дужника. Решењем ИИ 129/20 од 29.05.2020. године одређено је предложено извршење у корист извршног повериоца, овде тужиоца, против извршног дужника, на основу правноснажне пресуде од 02.03.2012. године. Јавни извршитељ је по захтеву извршног повериоца за промену средства извршења, дана 29.07.2020. године донео решење којим је наложено извршном дужнику „Нафтна индустрија Србије“ АД Нови Сад да у року од 8 дана од пријема решења уплати на депозитни рачун јавног извршитеља процењену вредност покретних ствари у износу од 1.668.729.542,09 динара, а у противном уколико не поступи у складу, одређује се спровођење извршења ради наплате износа од 1.558.720.542,09 динара и то пленидбом новчаних средстава са рачуна извршног дужника и преносом на депозитни рачун јавног извршитеља. Решењем Привредног суда у Новом Саду Ипв.И 42/2020 од 17.08.2022. године одложено је спровођење извршења одређено горе наведеним решењем о извршењу до доношења одлуке Уставног суда по уставној жалби у предмету Уж 1124/20.

Током поступка, тужилац је истицао да тужбени захтев за накнаду штете заснива на чињеницама да се предметни нафтни деривати налазе у поседу туженог најкасније од 09.10.2006. године, а да је тужилац и покренуо поступак који је правноснажно окончан у предмету П 4419/2010 услед чега је све време тужилац био лишен да располаже предметним стварима, а из разлога што је тужени као несавестан држалац одбијао да му предметне ствари – нафтне деривате преда као власнику. Тужилац је висину накнаде штете и то као стварну штету и изгубљену корист определио тако што је током поступка тврдио да се обрачун директне штете огледа у разлици у ценама предметних нафтних деривата за период од дана доношења пресуде Врховног касационог суда Рев 18/2018 од 11.07.2019. године до дана 08.07.2020. године као дана израде налаза и мишљења судског вештака економско-финансијске струке по захтеву тужиоца и то у износу од 3.515.860,91 америчких долара. Тужилац је за измаклу корист тврдио да је претрпео штету као ималац робоновчаног потраживања према туженом, а из разлога што се нафтни деривати могу еквивалентно новчано изразити у валути америчког долара, те се његова изгубљена корист огледа у праву на законску затезну камату на процењену новчану вредност предметних нафтних деривата, а за период од 09.10.2006. године као дана подношења тужбе тужиоца против туженог па до дана израде вештачења, а по ценама нафтних деривата од 11.07.2019. године. Тужилац је тврдио да је новчана средства инвестирана у куповину деривата могао користити као новчана средства за која би у банци остваривао редован приход и то за период од 09.10.2006. године па до дана израде вештачења, а по ценама нафтних деривата на дан 11.07.2019. године као дана доношења ревизијске пресуде, те је измаклу добит према достављеном налазу и мишљењу вештака определио на износ од 7.452.751,74 америчка долара.

Првостепени суд је утврдио да тужилац потражује изгубљену корист искључиво у висини обрачунате законске затезне камате на процењену новчану вредност предметних нафтних деривата, па како се ради о неновчаној обавези туженог утврђеној правноснажном пресудом, закључује да се у конкретном случају не може потраживати

законска затезна камата на исказану новчану вредност покретних ствари, нити иста може представљати изгубљену корист. У погледу накнаде обичне штете, полазећи од чињенице да су правноснажном пресудом од 02.03.2012. године тужиоцу досуђене покретне ствари, нафтни деривати, а не новчана противвредност предметних деривата и да према туженом има неновчано потраживање, првостепени суд налази да не постоји могућност наступања штете која би се огледала у разлици у цени досуђених нафтних деривата у различитим временским периодима. Сходно томе, првостепени суд је става да тужилац нема право да потражује накнаду штете због неиспуњења новчане обавезе у партиципационом року, нити има право да тражи накнаду штете у виду изгубљене користи, па како тужилац располаже правноснажном судском пресудом, применом члана 293. Закона о облигационим односима налази да се у конкретном случају тужилац определио за принудно извршење неновчаног потраживања.

По ставу другостепеног суда, одлука првостепеног суда је правилна, да исту треба потврдити али из других разлога.

Полазећи од тога да суд није везан за правни основ потраживања изнетог у тужби, другостепени суд налази да тужилац није поставио захтев за накнаду штете коју је претрпео неизвршењем обавезе туженог по правноснажној пресуди П 4419/10 у складу са чланом 293. Закона о облигационим односима, будући да је тужилац као власник покретних ствари – нафтних деривата поднео тужбу за накнаду стварне штете и изгубљене користи.

Полазећи од чињеница које су наведене у тужби, те имајући у виду да је у току извршни поступак за предају нафтних деривата који још није окончан, а применом одредаба члана 154, 155. и 189. Закона о облигационим односима, другостепени суд закључује да је тужбени захтев за накнаду стварне штете преурањен, а тужилац ће моћи да потражује обичну штету уколико је буде претрпео, тек кад му буду враћене предметне покретне ствари или исплаћена њихова противвредност.

Другостепени суд налази да је правилно одбијен тужбени захтев и за накнаду материјалне штете у виду измакле користи са разлога што се висина изгубљене добити одређује на основу новчане вредности добитка који би оштећени основано остварио према редовном току ствари, при чему у конкретном случају тужилац није доказао да је предметне нафтне деривате имао намеру даље да прода, односно није доставио доказе на околност постојања реалне очекиване цене коју је могао да добије даљом продајом нафтних деривата, па закључује да изгубљена корист не може да представља обрчаунату законску затезну камату на процењену новчану вредност предметних нафтних деривата како је то чињеничним наводима тужбе опредељено.

Ценећи наводе тужиоца као ревидента, Врховни касациони суд налази да се за сада закључак нижестепених судова о неоснованости тужбеног захтева за накнаду стварне штете и изгубљене добити не може прихватити.

Према одредбама члана 34. став 1. Закона о основама својинскоправних односа, на основу правног посла право својине на покретној ствари, стиче се предајом те

ствари у државину стицаоца. Извршеном предајом покретне ствари сматра се и предаја исправе на основу које стицалац може располагати том ствари.

Пресудом Врховног касационог суда Рев1 8/2018, Прев 353/2019 од 11.07.2019, преиначена је пресуда Привредног апелационог суда Пж бр.7741/12 од 18.12.2012. године у делу у коме је правноснажно одбијен захтев тужиоца за утврђење власништва и предају деривата нафте и пресуђено да се одбија жалба туженог и потврђује пресуда Привредног суда у Новом Саду П 4419/2010 од 02.03.2012. године којом је утврђено право својине тужиоца на тачно одређеној врсти и количини нафтних деривата и обавезан тужени да изврши предају истих.

Током тог парничног поступка утврђено је да је тужилац стекао право својине на предметним нафтним дериватима на основу закључених уговора са „Trizon group“ ДОО, а да на основу издатих исправа (рачуна и царинских декларација) може располагати са робом коју је стекао по основу уговора, што значи да има право да од сваког лица код кога се његова ствар налази да тражи предају, а што значи и од туженог код кога су нафтни деривати стављени у складиште.

Сходно томе, нафтни деривати су ушли у имовину тужиоца и правноснажном пресудом је утврђено право својине на истим, али исти се не налазе у државини тужиоца. Тужени није извршио обавезу предаје по презентацији документације, нити по правноснажној пресуди која је постала правноснажна дана 11.07.2019. године, а извршна дана 30.01.2020. године.

Према одредбама члана 154. и 155. Закона о облигационим односима, ко другоме проузрокује штету дужан ју је надокнадити, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице. Штета је умањење нечије имовине (обична штета) и спречавање њеног повећања (измакла корист).

Правилно закључује другостепени суд да се у конкретном случају не примењује члан 293. став 1. Закона о облигационим односима који прописује, да ако дужник није испунио своју обавезу у року који му је одређен правноснажном одлуком, поверилац га може позвати да је испуни у накнадно примереном року и изјавити да по истеку тог рока неће примити испуњење него ће тражити накнаду штете због неиспуњења. По истеку накнадног рока поверилац може захтевати само накнаду штете због неиспуњења. Тужилац свој захтев за накнаду штете није засновао на наведеном чланом, нити је поступао у складу са истим да би се могло говорити да су испуњени услови за његову примену, већ се примењују одредбе чланова 154, 155 и 189. Закона о облигационим односима које регулишу основе одговорности, појам штете и обим накнаде материјалне штете.

Код утврђених чињеница да тужени није извршио предају нафтних деривата који су власништво тужиоца, по ставу ревизијског суда, с обзиром на начин на који је тужилац определио захтев за накнаду стварне штете, чињеница покретања извршног поступка за повраћај истих не искључује право тужиоца на накнаду стварне штете, ако је исту претрпео због невраћања нафтних деривата, а окончање извршног поступка није услов за доспелост права на накнаду штете, нити чини постављени тужбени захтев

за накнаду стварне штете преурањеним. Реално предати или предати у виду исплаћене новчане противвредности, предметни нафтни деривати имали су осцилације у вредности што за ревидента представља обичну штету која постоји независно од извршног поступка. Сходно томе, основани су ревизијски наводи да су судови требали да процењују да ли је дошло до умањења имовине тужиоца у износу од 3.515.860,91 америчких долара у виду обичне штете израчунате као разлика у ценама нафтних деривата за период од 11.07.2019. године до 08.07.2020. године, а што је у конкретном случају изостало за правилну примену материјалног права.

Кад је у питању право тужиоца на изгубљену корист као предмет тужбеног захтева, према одредби члана 189. став 3. Закона о облигационим односима, при оцени висине измакле користи узима се у обзир добитак који се могао основано очекивати према редовном току ствари, или према посебним околностима чије остварење спречено штетниковом радњом или пропуштањем.

Изгубљена корист је врста проузроковане материјалне штете у виду онемогућавања добијања одређене имовинске користи која се у оштећениковој имовини основано очекивала према редовном току ствари или према посебним околностима случаја, да није било штетникове радње или пропуштања због којих је иста изостала. Тужилац је навео у тужби за измаклу корист, да је претрпео штету као ималац робоновчаног потраживања према туженом, а из разлога што се нафтни деривати могу еквивалентно новчано изразити у валути америчког долара, те се његова изгубљена корист огледа у праву на законску затезну камату на процењену новчану вредност предметних нафтних деривата за период неовлашћеног држања те робе од стране туженог, од 09.10.2006. године као дана утужења до дана вештачања, 08.07.2020. године, а по ценама нафтних деривата од 11.07.2019. године, јер је новчана средства за куповину нафтних деривата могао да користи као новчана средства која би у банци остваривала редовни приход.

Нафтни деривати представљају специфичну врсту робе која има своју берзанску, односно новчану противвредност и стално су у промету. Берзанска цена је јединична цена уговорене врсте робе постигнута у котацији уговорене берзе коју је она објавила одређеног дана у курсној листи, што значи да иста може имати своје осцилације. Није сметња да тужилац код нафтних деривата који имају своју берзанску вредност определи висину измакле користи у висини обрачунате камате на њихову процењену новчану вредност за временски период неовлашћеног држања истих од стране туженог, да је новчана средства за куповину истих користио као новчана средства која би у банци остваривала редован приход, а који је спречен штетниковом радњом. Због погрешне примене материјалног права нису расправљене правно релевантне чињенице за одлуку о тужбеном захтеву у овом делу, да ли тужилац за тражени период може да врши процену новчане вредности нафтних деривата по ценама на дан 11.07.2019. године као дан правноснажности првостепене пресуде или по ценама које су важиле у обрачунском периоду и коју врсту камате може потраживати, с обзиром да је исту везао за новчана средства на основу којих би у банци остваривао приход.

Како за правилну примену материјалног права нису расправљене све правно релевантне чињенице, Врховни касациони суд је укинуо нижестепене пресуде применом члана 416. ЗПП.

У поновном поступку првостепени суд ће имати у виду горе наведено и расправити да ли је дошло до умањења имовине тужиоца у виду стварне штете и изгубљене користи и ако јесте расправити висину истих, те ће правилном применом материјалног права на утврђено чињенично стање одлучити о основаности тужбеног захтева и трошковима поступка.

**Председник већа-судија,
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић